

Arabulucu Mekân Kurgusu Bağlamında Paris La Villette Parkı ve Starck Sandalyeleri

Mediator Space Concepts: Paris Parc de La Villette and Starck Chairs

Ali Devrim IŞIKKAYA¹

Gönderilme Tarihi: 02.08.2023 - Kabul Tarihi: 21.09.2023

Özet

Makalenin öncelikli amacı, kentsel ve mimari tasarımı Bernard Tschumi'ye ait olan Paris La Villette Parkı projesini irdelemektir. Parkın içinde konumlandırılmış Philippe Starck tasarımı sandalyeler örneğinde programa bağlı, işlevsel, elverişli mekân örüntüsü ile olayın rastlantısallığından ilham alan-veren 'elverişli-arabulucu' mekân kurgusu arasındaki fark analiz edilecektir. Makalenin yöntemini kuramsal (literatürel) çalışma belirlemektedir. Bu makale ile aynı zamanda bugün gerçekten ihtiyaç duyduğumuz mutluluğun canlı kamusallığının ve mutluluğun mimarisinin oluşumu için barışçıl, olumlu, neşeli, iletişimsel, katılımcı odaklı, arabulucu mekânsal kurgunun gerekliliğini savunmayı amaçlanmaktadır. La Villette Parkı'nın kentsel, mimari planlama ölçeğinde ve parkın mobilya düzeneğinde Phillipe Starck'ın tasarladığı sandalye konumu ve kompozisyonu ile kamusallığın olası dönüşümü irdelenmektedir. Bu bağlamda makalenin özellikle sonuç kısmında, parkın ve söz konusu sandalyelerin yeniden canlanmış, deneysel bir kamusallığı, verimliliği, neşeyi, ilişkiselliği destekleyen bir arabulucu-elverişli mekân arayışını vurguladığı; olasılıklar heterotopyasını tetiklediği fikri üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Elverişli-arabulucu mekân, La Villette Parkı, Dökme alüminyum sandalyeler, Heterotopya.

Abstract

The aim of this article is to make an analysis of the difference between the program related functional architectural design and event oriented mediator space design in the case of Paris Parc de La Villette project, in terms of architectural design approach of Bernard Tschumi. This article also aims to declare that today's architectural design of happiness should consider alive public space where the peaceful, fruitful interactivity and participation will be re-constructed. This article's methodology is based on literatural review. Accordingly, this manuscript focuses on contradictory design concepts of Parc de La Villette and Phillipe Starck design cast aluminium single chairs, completely adapted to the utilizer's movements and relations. As in the conclusion of this article, it is asserted that the Parc de La Villette within located chairs, triggers the event oriented interrelations as matchmaker – experimental design approach between citizens, activates the alive public space of joy and fruitfulness, and triggers a random heterotopia of potentials.

Keywords: Mediator space, Parc de la Villette, Cast aluminum chairs, Heterotopia.

Atıf: Işıkkaya, A. D. (2023). Arabulucu mekân kurgusu bağlamında Paris La Villette Parkı ve Starck sandalyeleri. *Modular Journal*, 6(2), 188-205. <https://doi.org/10.59389/modular.1336612>

¹ Bahçeşehir Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, devrim.isikkaya@bau.edu.tr | ORCID: 0000-0003-4378-9913

1. Giriş: Elverişli Mekândan Elveren Mekâna Geçiş

“Mekân saf bir biçim değil, bir kişiler arası ilişki ve birikim yeridir.”

(Martin Heidegger, 2011, s.99).

Esas itibarıyla öteki yönelimli toplum ve onun açık strüktürlü kentsel yapısına sahip Antik Dönem yerleşimlerinin kamusal alanları, Urry'nin (1999, s. 101) ifadesiyle aynı zamanda görsel tüketimin düşsel peyzaj alanıdır. Bu alanda Lefebvre'nin üçlü bir diyalektik kurarak ayırttığı yaşanan mekân, algılanan mekân ve tasarlanan mekânın (Avar, 2009, s.7) çakışmasına tanık olunur. Lefebvre'e (2013, s.18) göre kentsel alan, yüzyıllar boyunca oyunsal düş mekân yani akılcı modernitenin akılcı izotopyası yerine düzen dışı heterotopya olarak algılanmış; kentli arzu mekânının sahibi teatral bir organik bütün ya da takım oyuncusu kimliğine bürünmüştür.

Disiplin toplumundan denetim toplumuna geçiş sürecinde (Buchanan ve Lambert, 2005, s.43), günümüz modern bireyi özellikle kentsel kamusal alanda kendi hayatının öznesi olmaktan çıkıp tedirgin ve olumsuz bir içkinlikte nesneleşerek hapsolmuş; rastlantısallık, değişim, etkileşim, yaratıcılık, neşe ve ötekiyle ilişkisini sınırlamıştır. Bu noktada beden ve aklın kendisi içe dönük, kendinden menkul bir organa, bir tür biyopolitik mekâna, bulanık bir kamusal-özel mezeline evrilmiştir. İşte tam da bu noktada, özellikle 2000'li yıllardan beri postmodern kentli birey, oyun alanı olarak yitirdiği kentini ya da kentli olarak yitirdiği oyununu, neşesini ve muhabbetini aramaktadır.

Antik Dönem'den bu yana kimlik, aslında başkalarıyla ilişkilerimiz aracılığıyla üretilir (Deleuze ve Guattari, 2008, s. 555). Bugünün iletişimli ilişkisizlik dünyasında, güçlü bir kamusalallığa dayalı kimlik inşasından bahsetmek pek de mümkün görünmemektedir. Nietzsche'ye (Nietzsche'den aktaran Sykes, 2013, s.31) göre toplum bir sözleşme değil bir deneyimdir. Bugün için ise toplum deneyimden ziyade bir tür sözleşmedir ve birey bu sözleşmeye biat etmek suretiyle simbiyotik hayatını sürdürür. Guy Debord (2010, s.66), bu durumu modern kentlinin tamamlanmış ayrılığı olarak ifade etmektedir. Dıştan içe doğru büzülen birey, politik bir varlıktan daha çok uyumlu ve çatışkılı, kesişen düzlemlerin tekil imgesidir (Deleuze ve Bacon, 2009, s. 96). Bu imge ya da algının kenti, daha çok gücül dünyanın (işlevler dünyası) temsilcisidir. Organsız beden (Buchanan ve Lambert, 2005, s. 43) üzerinde gezindiği yolların eşleniği, bir trans-tutarlılık evrenidir.

Lefebvre'e göre (2013, s. 31) kentli; izotopyasını, yani akılcı mekân düzeni olarak kamusal alanı heterotopyaya, yani şehir pratiklerine, düzen dışı grupların dışı vurumcu arzusuna ve devletin statükoculuğuna teslim etmiştir (Harvey, 2006, s. 162). Bu teslimiyet ve içe dönüşü ya da çaresizliği Marx çok daha keskin bir dille ifade eder. Ona göre (Marx, 2011, s. 80) insan, sanayileşme süreci sonunda kendi öz yıkıcılık eğilimleri ve ifade başarısızlıklarında, bizzat kendi duygularında içselleştirdiği korkunç bir sistemin pençesinde kıvranan yabancılaşmış bir yaratığa, kaderin sillelerinin pasif bir muhatabına, kendi aşağılanışının aktif bir katılımcısına dönüşmüştür. Takdim edecek duygusunu, ifade edecek düşüncesini, paylaşacak itiraz, neşe ve eylemini, ötekine ilgisini yitirmiştir.

Günümüzde kent, kamusal insanı gerçek bir icracıya dönüştüren iletişim ve ilişkinin, daha ötesi bağın, samimi, yaratıcı, etkileşimli, geliştirici ve diyalektik inşa alanı olmaktan kısmen ya da tamamen çıkmış gibi görünmektedir. Kent, bundan böyle aynı zamanda öz kuşku ve denetimin bir göstergesi olarak suskunluk coğrafyası, pasif kamusal ve özel hayatın gündelik ancak seçkin bir tavrı hâline gelmiş ya da getirilmiştir (Sennett, 1996, s. 139).

Öteki yönelimli toplumdaki iç yönelimli topluma geçiş sürecini kapsayan endüstrileşme ve modernizm döneminde (Sennett, 1996, s. 144), cemaat şehirle bir arada değil şehir karşı olarak algılanmıştır. Kamusal alan boşaltılıp terk edilmiş gibi duran, yalnızca geçilip gidilen bir yer hâlini almıştır (Sennett, 1996, s.144). Yine Sennett'a (1996) göre insanlar burada hareket eder ancak tecrübe kazanmazlar. Temaşa (spectacle) kentten hüznün verici sanayi kentlerine geçiş (yeryüzü rüyasının sona erışı) boyunca (Öztürk, 2005, s. 52) kamusal alan, katılımdan çok bir kenarda durup izlemenin ortamına dönüşmüştür.

Sözü edilen kamusal alanda kurgulanan sistem, sadece öngörülebilir olanı kabul eder. Ancak öngörülemez olan ve bazen de hayat verici olan rastlantısallığı, doğallığı, yaratıcılığı, anlık katılımlardan beslenen neşe ve gelişimi reddetmese de görmezden gelir. Bugünkü siyasi, ulusal ya da yerel kapitalist iktidarlar aracılığıyla, sözü edilen öngörüleemeyenin ortadan kaldırılmasıyla geriye kalan mekân, kamusal mekânın son hâlidir (Koolhaas, 1994, s. 94). Koolhaas (1994, s.94), bu mekâna 'artık mekân' adını vermiştir. Habermas'a (2005) göre kamusal alan, sivil toplum ile liberalizm ve burjuvazi arasındaki sıkışmanın devlet yararına değiştirildiği bir ortamdan ibarettir. Her türlü aşkınlık arayışı, kent ve yönetimin totaliter eleştirelilik duvarına çarpar. Burada kontrol dışı (menü dışı) yeni farkındalıklara (entropi) pek de yer yoktur. Modern kent günümüzde çoğunlukla uzlaşan, yatışan, geri çekilen, öldürülmüş kaba bireyciliğin bir çeşit röntgencilik faaliyetlerine, nötr bedeninin pasif katılımlarına ev sahipliği yapar (Deleuze ve Bacon, 2009, s. 96).

Rimbaud'ya (Rimbaud'dan aktaran Öztürk, 2005, s. 15) göre burada hayat yaşamaz ve iyi düşler yerini şizofrenik sanrılara, kaygılara ve paranoyak kasıllara bırakır. Herkesin herkesten çekindiği, yalnız kalabalıkların devindiği kent, kimseyi kimseye yar etmez. Kimse kimsenin tesellisi olmaz, olamaz. Kent, mimarlık ve tasarım çoğunlukla bu yoksunluğu görmezden gelir. Kaba ya da yüzeysel işlevsellik ve ekonomik gerçekler tasarımın retoriğini etkiler. Mimari söylem ile işveren-girişimci arasındaki karşılıklı tevecçüh köpürür, mimarlık hükmedene hizmetini sürdürmeye devam eder. Oysa Lynch'e göre (2010, s. 40) insan, sadece iyi düzenlenmiş bir çevreye değil aynı zamanda şiirsel ve sembolik yerlere de gereksinim duyar. Parçalanmış ve süreksizleşmiş mekânı, zamanı ve toplumu, kentsel toplumun üyelerini, öteki ve berikiyi kamusal alanda birbirine yaklaştırmak gerekir. Bunun için genetik olarak aktarılmış gibi görünen, biyolojik olarak belirlenen somut mekânın içine, olabildiği ölçüde algısal ve simgesel mekânı zerk etmek kaçınılmazdır.

Yinelemek gerekirse bugünün çağdaş büyük şehri, Deleuzeyen (2009) bir ifade ile ayrıştırıcı katılımların mekânıdır. Modern öncesi organikçi korporatizmin çoktan terk edildiği çağdaş kentsel ortam, otonominin estetik iradesi tarafından şekil verilen

toplumsal bir balçık hem bir yalıtım hem de bir bağışıklık aracıdır (Zizek, 2011, s:28). Sözü edilen ortamın bireyi; olumlu, yaratıcı ve barışçıl kamusal aşkınlığın pratiklerini unutmuş, içe dönük, mütereddit ve neşesizdir.

Bugün, en muhteşem mimari yapıtlar bile dünyanın bu hâline, sisteme karşı küçücük ve yetersiz bir başkaldırıdan öteye geçememekte, mutluluğun mimarisine (bu eğer mümkünse) hizmet etmemektedir (de Botton, 2001, s.52). Oysa binalar erdemleri gereği, sadece estetik aristokrasiyi değil aynı zamanda demokrasiyi, özgürlüğü anlatmalı; açık yüreklilikten ya da kibirden, dostluktan ya da saldırganlıktan söz etmeli, geleceğe duyulan sempatiyi ya da geçmişe duyulan özlemi dile getirmeli ve getirtmelidir (de Botton, 2001, s. 201). Burada sözü edilen posthümanist ve performatif mimari tasarım, bağlam üreten, hareket ya da devinim üzerinden anı yaratan, mekân devinim ve olay üzerinden tanımlama, dahası çözümlene gayretinde olan, pek de masum olmayan bir tür gerilla mimarlığıdır (Tschumi, 1996, s. 3).

Alman şair Schiller'in deyimiyle güllerin birbiriyle konuşmasına vesile olmaya çalışan (Schiller'den aktaran Tschumi, 2000, s. 81), bir tür posthümanist tasarım (eventment) peşinde planlama anlayışı üretmeye gayret eden Bernard Tschumi, gündelik hayatı değiştirmeye, akışı yönlendirmeye talip olur. Kendi ifadesiyle 'gerilla mimarlığını' bu bağlamda hem açıklayıcı veya çözümlenici/analitik hem de üretici veya bireşimci/sentetik bir misyon içinde ele alır.

Bireyi kendisi ve öteki ile tanıştıran; olumlu, barışçıl ve verimli ilişkiler kurdurtan; konuşan-konuşturmayan mimarlık ve tasarım Eisenman'ın (2008, s. 377) deyimiyle 'spoken architecture', yani konuşan mimarlık, canlı bir kamusal anlayışını yeniden inşa etmeli; kentte sadece elverişli mekânın değil aynı zamanda elveren mekânın üretimine de odaklanmalıdır. Heidegger'in (2011, s. 99) ifadesiyle mekân sadece saf bir biçim olarak değil aynı zamanda bir kişiler arası ilişki ve birikim yerine potansiyel mimarlığın yapıtına dönüşmelidir. Sözü edilen yapıt, Calvino'ya (2004, s. 38) göre en az iki imgenin birleştiği, çiftleştiği yeni bir özdeksel sinematografik imgelem dünyasıdır. Bu dünya aslında bir tür olanaklar-koşullar süperpozisyonudur.

Yeni kamusal mekânsal ve tasarımsal ifadesi, hem duyumsamanın mantığını (Deleuze ve Bacon, 2009, s. 96), ortak dünya (koinos kosmos) ve içsel dünya (idios kosmos) (Dick, 2015, s. 28) ikilemelerini hem de Vitruvius'un (1993, s. 36) 'ichonographia', 'orthographia' ve 'scaenographia'sının birleşimini içermelidir. Burada sözü edilen; insanın gündelik hayatına eşlik eden, onu yeniden kendi hayatının başrol oyuncusu kılan, oyunbaz, bir tür oluşum-süreç mimarlığıdır (generic architecture/morphogenesis). Deleuzeyen (2010, s. 66) bir ifadeyle soracak olursak, yaşamın sunması gereken şeylerin alanını genişletmek; neşe geliştiren, yaşama deneylere girişen-yaşamı destekleyen dürüst bir mimarlık yapmak başka türlü mümkün müdür?

Bernard Tschumi (1996, s. 74), mimarlık ve tasarımın biçim diline indirgenemeyeceğini ve her iki edimin aslında sosyal ve politik değişim ya da dönüşümün barışçıl tetikçisi olabileceğini savunur. Mekân, Tschumi'nin mimarlığında kendisini, Heidegger'in (2011, s. 99) deyimiyle başkalarına açar. Henüz 19. yüzyılda John Ruskin'in

betimlediği çokluk, değişkenlik, rijitlik, doğacılık, yabanilik ve acayıplik/gariplik terimleri (1849, s. 126), Tschumi'nin mimarlığında adeta hayatın kristallerine dönüşür. Geometrik mekân tecrübe mekânı ile örtüşür. Bu bağlamda, örneğin Almancada tecrübe anlamına gelen 'Erfahrung' kelimesi aynı zamanda 'gitmektedir' anlamına gelir ve içinde devinim, bir tür yolculuk barındırır. Tecrübenin mekânı, mekânın tecrübesini açıklar. Metinler arası, şiirsel, olumsal, karnavalesk Orta Çağ'ın sahne-kenti bir reflü gibi geri gelir. Kişi, yarı gerçek yarı kurmaca, kolaj ve montaj sekanslarıyla dolu bir melez ortamda kendini arar. Sözü edilen bilinçli şizofreni, onu tam da bu ruh hâline eşlik edecek olan 'çılgınlar sığınağı'na (lunatic asylum) götürür. İktidarların elinde tuttuğu ve kentlerde bir tür izotopyaya dönüştürdüğü düş gücünü geri almak, ancak güçlü, çok boyutlu, kişiye elveren, onu ötekiyle buluşturan, eyleştiren ve üleştiren teatral bir kamusalığın heterotopyasında mümkün olabilir.

İşin garip tarafı, Tschumi bu rövanşı, tam da sayılı iktidar mekanizmalarından biri olan Fransız Devleti'nin 1982 yılında Paris kentinin Parc de La Villette bölgesi için açmış olduğu uluslararası kentsel tasarım yarışmasında birinci olarak alacaktır. Tschumi'nin öngördüğü proje, kentin başboşuna (flanör) adanmıştır. Yaklaşık on altı yılda tamamlanmış bir tür elveren topoğrafya özelliğindeki park önerisi; karşılaştıran, buluşturan, düş kurdurtan heterotopya niteliğindedir. Farklı bir kamusalık üreten, yaşamla deneylere girişimi-yaşamı desteklemeyi hedefleyen Tschumi'nin La Villette Parkı, elverişlilik ve elverişlilik özelliğini içinden geçene sakince yansıtır. Hem izlemeyi hem katılımı destekler. Sözü edilen karşılaşma, buluşma, üleşme ve deneyim, parkın içerlerine dağıtılmış-kümelendirilmiş Phillip Starck tasarımı sandalyelerde bir davete, meydan okumaya dönüşür. Birbirlerine yüzünü ve sırtını dönebilen; her biri tek olarak konumlandırılmış bu sandalyeler, farklı bir kamusalık anlayışı ve düzleminde, bireyi ötekiyle tanıştırma misyonuna sahip kılınmış gibidir. Bu bağlamda, bu makalenin park ile birlikte diğer odak konusunu teşkil eden Starck tasarımı sandalyeler, hem de kamusal mekânın göbeğinde, kentlinin özel hayatını değiştirmeye cüret etmektedir.

Bu makalenin öncelikli amacı, bugün gerçekten ihtiyaç duyduğumuz mutluluğun canlı kamusallığının ve mimarisinin oluşumu için barışçıl, olumlu, neşeli, iletişimsel, katılımcı odaklı, arabulucu mekânsal kurgunun gerekliliğini tartışmaya açmaktır. Bu bağlamda makale, deneysel ve verimliliği, neşeyi, ilişkiselliği, kentlinin ötekiyle iletişimini destekleyen arabulucu/elverişli kamusal mekân arayışının vurgusunu yapmakta; olasılıklar heterotopyası fikrini tartışmaya açmaktadır. Burada sözü edilen arabulucu tasarımın farklı ölçeklerde güçlü bir temsilcisi olduğu düşünülen Paris La Villette Parkı Projesi ile parkta konumlandırılmış, Phillippe Starck'ın tasarladığı sandalyelerin ürettiği potansiyel analiz edilmektedir. La Villette Parkının (Şekil 1) kentsel, mimari ölçeğinde ve özellikle mobilya düzeneğinde tasarım kompozisyonu irdelenmektedir. Makalenin sonuç kısmında, parkın ve söz konusu sandalyelerin, deneysel bir kamusalığı, verimliliği, neşeyi, ilişkiselliği destekleyen arabulucu mekân arayışını vurguladığı; olasılıklar heterotopyasını tetiklediği fikri üzerinde durulmaktadır. Makalenin yöntemini ve alt yapısını literatürel çalışma ve analiz oluşturmaktadır. Söz konusu çalışma, hem çağdaş kamusalık arayışı ve inşasına hem de güncel tasarım dünyasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Şekil 1. Bernard Tschumi, Paris La Villette Parkı projesi, ‘follie’ ve rekreasyon alanı (Tschumi, 2018)

2. Arabulucu Mekân Kavramı

“Mekân ne toplumsal bir ürün (nihai bir sonuç) ne de saf bir kategori (bir başlangıç noktası) değilse bir aracı, bir arabulucu mudur?”

(Bernard Tschumi, 2000, s. 33).

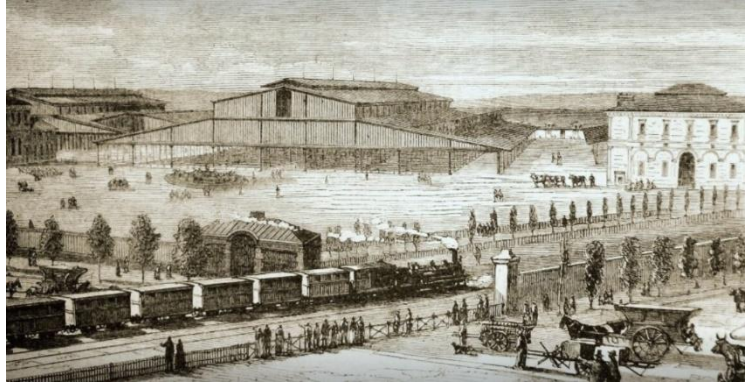
Immanuel Kant (Kant’tan aktaran Kolatan, 2000, s. 48), mekânı ne bir madde ne de şeyler arasındaki (nesnel) ilişkiler dizisi olarak değil ama ideal bir iç yapı (Almanca karşılığı ‘Raum als Einfühlung’ ya da ‘Raumempfindung’ yani ‘iç duygulanım, içe sızan duygu olarak mekân’ şeklinde yorumlanabilir); aynı zamanda bir bilgi aracı olarak betimlemiştir.

Marx ise mekânı bir aracı olarak kabul eder. Ona göre mekân, her şeyi kucaklayan bir dizi, gerçeğini aradığı için değişime açık; aynı zamanda edebi, psiko-analitik, ideolojik, ‘cosa mentale’ yani mental kozadır (Marx, 2011, s. 110). Tikel, genel ve tekil olanı kapsar. Şiirsel, retorik ve eleştireldir. Mekân, benlik yani aidiyet duygusu vermelidir. Varoluşsal (Almanca ‘dasein’ hem varolmak hem de orada/burada fiziksel olarak bulunmak anlamındadır.) bir kavramdır ve bu şekilde uygulanmalıdır. Bedene ve zihne senkronize edilmiştir. Bu anlayış kapsamında mekânın içinde beden, bedeninin içinde mekân var olur. Beden mekân; mekân bedendir. İyi tasarlanmış bir mekân sadece elverişli olmakla yetinmemeli; insanın burada kendini verimli, olumlu ve barışçıl hissedebilmesini temin etmelidir. ‘Arabulucu’ mekân kullanıcısının istediğinde dışa dönük, öteki yönelimliye evrilmesini sağlamalıdır. Kişi mekânda iletişim kurabilmeli; mekân gündelik hayatın akışında olumlu rol oynamalı, kişinin kendi kendisiyle ve ötekiyle arasını bulmalı, el vermelidir. Bernard Tschumi’ye (1996, s. 76) göre olumsuz içkinlik yerine olumlu aşkınlığı, iletişimi, insanı insanla kılmayı, aidiyeti hatıra ile pekiştirmenin ve beden mekân adaptasyonunu sağlamanın tasarımsal çözümü, kişi-kişi ve kişi-mekân-olay ilişkisini yeniden kuran ‘arabulucu mekân’ kavramı ile mümkün olabilir.

Mimari mekân buyurgan, donmuş, geometrik mükemmellik içeren, hesaplanmış, salt bir formülasyondan ibaret değil aynı zamanda koşullanan, imkân veren bir olay-hacim olmalıdır. Arabulucu mekân salt ontolojik bir biçim değil fakat aynı zamanda bir tür duyusal deneydir. Mekân her şeyi kucaklamalıdır. Arabulucu mekân kavramı bu anlamda Hegel'in (1920) 'Her şey mimarlıktır.' manifestosuna dayanır. İçinde zamanı da bulduran dört boyutlu bir hacimdir. Nesnel değil kurgusal ve öznel olabilen; buyurgan değil doğurgan; kontrollü değil fakat çöpçatandır. Şiirsel ve eleştireldir. Kullanıcı ile senkronize olabilir, esnektir, değişime açıktır.

3. 'Çılgınlar Sığınağı' La Villette Parkı

Paris La Villette Parkı, kentin '19. Arrondissement' olarak adlandırılan kuzeydoğu bölgesinde, yaklaşık 125 hektarlık bir alanı kapsamaktadır (Polonsky ve Nogent, 2023). Burası, 1867'de III. Napoléon'un emriyle kentin ve yakın çevresinin et ihtiyacının karşılanması amacıyla kurulan, içinde hal ve et kesim evlerini barındıran mezbahalar bölgesidir. Eski mezbaha alanının uzun kenarı 1 km, kısa kenarı 700 m uzunluğundadır. Yerleşimi, Saint Martin'in uzantısı ve Bassin de La Villette'in en uç noktasında bulunan de l'Ourcq ve Saint-Denis kanalları bölmektedir (Polonsky ve Nogent, 2023). Şehrin kasaplarının ve et marketlerinin yer aldığı bir alan olması nedeniyle abattoirs (Türkçe karşılığı mezbahalar) olarak da adlandırılan bu bölge, kentin yeniden kalkındırılması projesi kapsamında 1974 yılında büyük bir değişime uğramıştır. Bu bağlamda tüm yerleşim alanı boşaltılmış, mezbaha mekânları dağıtılarak kentin farklı çeperlerine taşınmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. Paris La Villette Mezbahalar bölgesi (19. Arrondissement, abattoirs), 19. yüzyıl sonu (Tschumi, 2000)

La Villette eski mezbaha alanının çok amaçlı bir kent parkına dönüşümü için yaklaşık 125 hektarlık alanı kapsayan, uluslararası kentsel, peyzaj ve mimari proje yarışması, 1982 yılında ilan edilmiş; duyuru, dönemin Cumhurbaşkanı François Mitterrand tarafından yapılmıştır. Parc de La Villette Uluslararası Proje Yarışması yoluyla alanın kentsel, mimari ve peyzaj düzenlenmeleri hedeflenmiştir. Bu anlayışla şartnamede Bilim ve Endüstri Müzesi, Müzik Kenti ve Konservatuvarı, Konser Salonu gibi kültürel yapıların gerçekleşmesi öngörülmüştür. Ayrıca parkın yine çeşitli eğlence ve yeme içme, çocuk oyun ve sergi imkanlarını içeren çok katmanlı bir programa ev sahipliği yapması istenmiştir (Polonsky ve Nogent, 2023). 21. yüzyılın kent parkı konseptini

içermesi beklenen rekreatif bölge; sanat galerileri, mediatek, bilgisayar vs. oyunları, açık alan oyunları ve tiyatro gösterilerini de barındırabilecektir (Polonsky ve Nogent, 2023).

Paris kentinin bir tür antitezi niteliğinde; olabildiğince doğal bir peyzaj kurgusu, yarışma katılımcılarından istenmiştir (Kolatan, 2000, s. 22). Park, geleneksel parkın misyonu olan basit bir rekreasyon alanının ötesinde bir açık hava kültür merkezi olarak çalışmalıdır. 19. yüzyıl parkındaki kent-park ilişkisi ya da ilişkisizliği ve hatta karşıtlığı, La Villette Parkı için amaçlanmamıştır. Geleneksel morfolojide kent parkta bulunmaz. Park, kentin bittiği sınır ve doğanın başladığı yerdir. Kent ise doğanın bittiği yerdir. La Villette Parkı Yarışması ise her ikisini harmanlamayı, parkı kentin bir tür kondansatörü/jeneratörü yapmayı, park üzerinden kentin vizyonunu bir kez daha belirlemeyi hedeflemiştir. 55 hektarın yaklaşık 34 hektarlık kısmının yeşil alanlara (tamamen yorumlanmaya açık geniş bir alan) ayrıldığı parkın, Parislilere sosyalleşebilecekleri, toplanabilecekleri, dinlenebilecekleri yerler sunması öngörülmüştür (Polonsky ve Nogent, 2023).

Bugün park alanı; Avrupa'nın en büyük bilim müzesi Cité des Sciences et de l'Industrie, üç boyutlu filmler izlenebilen küre sinema La Géode, ünlü konser salonu Zénith, Paris Konservatuvarı, Cité de la Musique (Paris Müzik Müzesi), Philharmonie de Paris gibi daha pek çok yapıyı bulundurmaktadır. 1982-1983 yıllarını kapsayan uluslararası yarışmaya, aralarında dünyaca ünlü mimarlardan Rem Koolhaas, Zaha Hadid ve Jean Nouvel gibi isimlerin bulunduğu 470 katılımcı teslim yapmış; değerlendirmeler sonucunda İsviçre kökenli mimar Bernard Tschumi'nin önerisi birincilik ödülüne değer bulunmuştur. Bernard Tschumi, birincilik kazandığı yarışma projesini jüriye sunmadan önce yapı-sökümcülük (dekonstrüktivizm) konusunda önemli bir felsefeci olan Jacques Derrida'nın da fikirlerini almıştır. La Villette Parkı'nın tüm alt ve üst yapısının inşaatı 1983-1998 yılları arasında tamamlanmış ve yaklaşık 300 milyon dolara mal olmuştur (Polonsky ve Nogent, 2023). Jüri değerlendirmelerine göre Tschumi'nin önerisini diğer katılımcı önerilerinden farklı kılan özelliği; parkı öncelikle alışıl gelmiş, baskın peyzaj ve doğa elemanı olarak algılamaması ve bunun yerine peyzajı öncelikle doğal ve yapayın sürekli olarak yeniden yapılandığı ve ziyaretçinin sürekli bir keşif durumunda olduğu bir tür kültür alanı (Şekil 3) olarak yorumlamış olmasıdır (Kolatan, 2000, s. 28).

Şekil 3. Bernard Tschumi, Paris Parc de La Villette yarışma alanı, kent ilişkisi (Tschumi, 2000)

4. La Villette'in Psikanalizi: Tschumi'nin Tasarım Stratejisi

Tschumi (2000, s. 57), bir kentsel laytmotif olarak kabul ettiği parkı, kendi deyimiyle ritüeller regülatörü, birleşimler, yan yana gelişler ve dizilimler, mübadeleler üzerine kurulmuş bir tür 'bakir toprak' olarak nitelendirir. Parkın peyzajı ise program-olay süperpozisyonlanmalarının, kesişme ve permutasyonların gerçekleştiği alandır. La Villette projesinde teknoloji ve program vektörel olarak bütünleşir. Sözü edilen vektörel peyzajda uzay-uzam, hareket ve olay kesişmektedir. Program, form ve ideolojinin birleştirilmesinin amaçlandığı parkta, seremoniler mekânı; mekân seremonileri belirler (Kolatan, 2000, s. 30). Kurgulanan ideal mekân ile gerçek mekân arasındaki karmaşıklık ya da ilk karşılıklık, Tschumi'ye (2000, s. 57) göre besbelli ve dolaylıdır. Mimar, kurgusal ve hakikat olandan bir tür çifte zevk almayı öğütler. Göstergibilimdeki karşılığı hiper-metinsellik ya da metinler-arası durum olarak adlandırılabilir bu çifte gidiş (Almanca karşılığı 'Doppelgaenger'dir), park gezginini hem gündelik hayatın gerçeğinde hem de kendi zihninin topoğrafyasında tutar. Ona hem bir amaç hem de başboşluk sağlar.

Hem şiirsel hem eleştirel hem de ritüel bir mekânlar silsilesi olarak Tschumi'nin La Villette Parkı önerisi, bir yandan kavramsal bir disipline diğer yandan deneyim ve duyular üzerine yoğunlaşan spontane bir pratiğe adanmıştır. Buradaki delilik (folie) ve aktarım, kombinasyon ve bulaşma, karşılaşma, birleşme ve ayrışma, aktarım ve tutunmalar, Tschumi'nin karşı tasarım ilkeleri ya da gerilla mimarlık prensipleri içinde örgütlenmiştir.

Tschumi, karşı tasarım olarak nitelendirdiği La Villette Parkı kentsel proje yaklaşımında tasarımı koşullandırmak yerine koşulları tasarlamak gerekliliğini savunmuştur. Söz konusu tasarım anlayışı bağlamında mekân, salt nesnel ilişkiler dizisi ya da geometrik bir kavram değil fakat aynı zamanda öznel bir set, deneyimin kendisidir. Burada topoloji yani topoğrafyanın kendisi de üç boyutlu bir gerçeklik değil aynı anda zihinsel bir konstrüksiyon olarak da kabul edilebilir.

İşte tam da bu yüzden, önceden yazılmış ihtiyaç programı Tschumi için kendi başına yeterli olmaz. O aynı zamanda olayın, anlık olanın, eylemin mekânsallaştırılmasına kafayı takmıştır. Programı olaydan ayırmak gerekir. Program; kültürel, sosyal ve fiziksel şartlara ve ihtiyaçlara göre önceden belirlenmişlik içerir, beklentilere göre şekillenir. Olay ise bunun tersine, anlık ve beklenilmeyeni içerir. Ona göre mimarlık, olay ya da eylemin zemini olmaktan çıkıp eylemin ta kendisi hâlini alabilir.

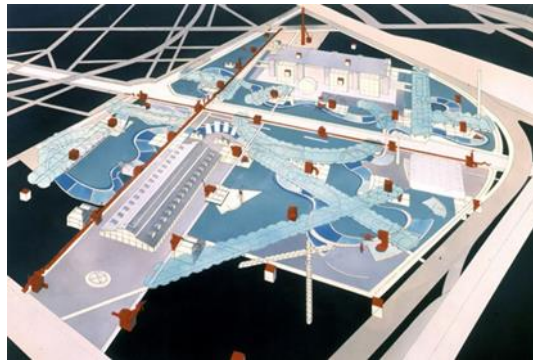
La Villette bu anlamda bir tür sekanslar (içe ve dışa dönük olaylar için) peyzajıdır. Park, her biri kesin bir dizi arkitektonik, mekânsal ya da programatik dönüşümü temel alan; senaryo ve sekansların üst üste bindirildiği sinegramlar dizisine dönüşür (Tschumi, 2018, s. 252). Burada saf matematik uygulamalı matematiğe, statik morfoloji devinimler coğrafyasına bürünür. Seğirtme, şöyle bir geçerken uğrama, bulaşmanın matematiği, başboşun gezinti haritası parkta çıkarılabilir. Antik Yunan'dan beri aşağılanan aylağın rotası, meşgul kentlinin sirkülasyonuna karıştırılır. Böylelikle park, ne tam olarak bir kentsel alan ne de klasik bir peyzaj alanı olmadan; özgün bir fiziksel-zihinsel topoğrafyaya dönüşür. Vektör, hareket, gezintiler diyagramları, çakışma-yan

yana gelişler ve süper pozisyonlanmalar; parkın katmanlarını, matematik ve topolojik kongifürasyonlarını ve dolayısıyla morfolojisini belirlemiştir (Şekil 4).

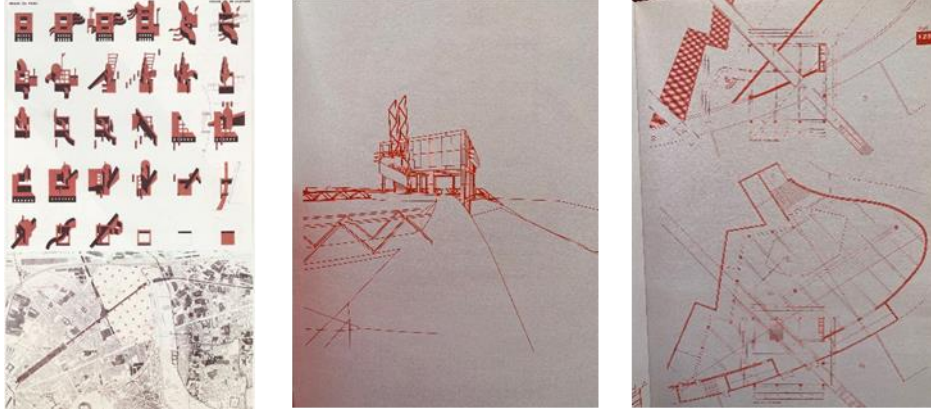
Şekil 4. Bernard Tschumi, Paris La Villette Parkı Projesi, katmanlar (Tschumi, 2018)

Alanda maksimum hareket kabiliyeti özendirilmiş, program-olay varyasyonları mimarlık üzerinden üretilmiştir. Bütünlük içinde birlik, birlik içinde bütünlük tasarlanmıştır. Maksimum program esnekliği düşünülmüştür. Tschumi'nin öngördüğü park; aynı zamanda yarışmalar, oyunlar, eğitim (lise ve konservatuar), workshop, bilimsel deneyler de içerebilecek nitelikte, tıpkı Antik Yunan kentleri gibi tekil ve biricik açık strüktürdür. Bu bağlamda üç özerk soyut sistem (noktalar, çizgiler ve yüzeyler sistemi) birlikte kullanılmış ve bunların birbirlerine altlık oluşturması; katmanlar hâlinde birbirine karışması beklenmiştir. 55 hektarlık bu büyük alan, grid (ızgara) oluşturan otuz beş kırmızı noktayla düzenlenmiştir (Şekil 5). Bu noktalara Tschumi, 'follies' yani delilik/çılgnlık adını vermiştir.

Şekil 5. Bernard Tschumi, Paris La Villette Parkı Projesi, nokta, çizgi ve yüzeyler bir arada (Tschumi, 2000)

Sözü edilen mekânlar; kapalı, yarı açık ve açık işlevli (restoran, kütüphane, kreş vb.) ya da işlevsiz ve mutlaka kırmızı renkli, yapı-bozumcu öğeleri barındıran konstrüksiyonlar olarak çözümlenmişlerdir. Kentin devamını, ancak klasik Paris'in bitişini ima eden bu kırmızı binalar, sistemin nirengi noktalarıdır. Açık yapının kesişen akslarında yaklaşık 80 m aralıklarla konumlandırılmışlardır (Şekil 6). Söz konusu açık yapı(t)lar, parka boyutsal bir anlam katmakta ve ziyaretçilere bir çeşit referans oluşturmaktadırlar.

Şekil 6. Bernard Tschumi, Paris La Villette Parkı 'follies', delilik kırmızı nokta yapı varyasyonları (Tschumi, 2000)

Bunun yanında Parc de la Vilette'in çizgileri ise parkın içinde kesin sınırlarla belirlenmiş yürüyüş rotalarını, kanalları, sert zeminleri, saçakları oluşturmaktadır. Tschumi'nin noktalarının aksine bu çizgiler, belirli bir mekânsal organizasyonu takip etmeyen öğeler niteliğinde, topoğrafyaya atılmış çizikler gibi parka gelenlere yönelimler sunmaktadır. Sözü edilen çizgiler, ziyaretçiyi hem parkın kritik alanlarına (ilgi çekici nokta ya da yüzey olarak ifade edebiliriz) hem de kent ile parkın entegrasyonu bağlamında kentin sokak ve cadde ağızlarına yönlendirmeyi amaçlandıran; zaman zaman kesişen belli belirsiz rotaları ifade etmektedirler. Tüm yeşil açık alanlar, meydan ya da avlular ise Tschumi tarafından üçlemenin son parçası olarak adlandırılan yüzeyleri; tüm karşılaşmalara, en çoğul ve spontane etkinliklere gebe düzlemleri teşkil etmektedir. Hem noktalar (konstrüksiyonlar, kapalı mekânlar) hem çizgiler (sirkülasyonlar) hem de yüzeyler (yeşil alanlar, sert zeminler ve su), mimar tarafından belli belirsiz tasvir edilmiş; program ve olayın olasılığına, sonu yoruma açık adeta postmodern bir roman gibi kullanıcıya (yani okuyucuya) ve oluşabilecek spontane senaryolara bırakılmıştır. Yeşil alanların içerisindeki on bölgenin meditasyon, dinlenme ve oyun amaçlı kullanılması ön görülmüştür. Ziyaretçilerin, parkta doğal bir eylem ile kendilerini ve birbirlerini fark etmeleri, tanışmaları, birbirlerine ve oyunlarına dahil olmaları hedeflenmiştir. Park; verimli, barışçıl, dışarıklı ve olumlu bir sosyalliğin inşası şeklinde arzulanmış; açık/kapalı alanlarında elverişlilikten öte elveren mekân fikrinin uygulanması üzerinde çalışılmıştır. Yukarıda söz edilen arabulucu ya da elveren mekân konsepti, Fransız mimar ve tasarımcı Philippe Starck'ın geliştirdiği sandalyelerin parkın sert zeminlerindeki konumları ve hareket kabiliyetleri ile barizleşmektedir (Şekil 7 ve 8).

Şekil 7. Philippe Starck, Paris La Villette Parkı sandalyeleri (Tschumi, 2018)

Şekil 8. Philippe Starck, Paris La Villette Parkı sandalyeleri toplu hâlde (Starck, 2023)

5. Starck Sandalyeleri: ‘Arabulucu’ Tasarım

“Kimse dahi olmak zorunda değil. Ancak herkes katılımcı olmak zorundadır.”

Philippe Starck (Wingfield, 2023).

Bernard Tschumi, La Villette Parkı’nın yansıttığı elverişli ve elveren mekân, arabulucu tasarım konsepti konusunda son derece hem fikir olduğunu düşündüğü; dünyaca ünlü Fransız mimar ve tasarımcı Philippe Starck ile çalışmayı tercih etmiştir. Dolayısıyla parkın birçok donatısı ve özellikle de oturma elemanlarının Starck tarafından geliştirilmesine en baştan karar verilmiştir. Parkın tasarım konseptini gayet iyi anlayan ve benimseyen Starck, parkın çeşitli noktalarına, alanlarına, sert zeminlerine konumlandırılacak olan sandalyeleri tasarlarken bu ilke ve ideolojiyi kendine rehber ve esin kaynağı oluşturmuştur. Bütün birime referans olurken birim bütünü destekler, özetler ve tüm fikri güçlendirir.

Bu bağlamda 89×38×43 cm boyutlarında, tamamı dökme alüminyumdan üretilmiş 35 mm şerit destekli, 17 mm kalınlığında oturma ve sırtlıklı, oturtulduğu menteşeli

zeminde kendi ekseninde 360 derece dönebilen, her biri tek olarak tasarlanmış ve üretilmiş sandalyeler, parkın sert zeminlerine belli gruplar ya da yine tek olarak monte edilmiştir (Starck, 2023). Söz konusu montaj; tek, ikili, üçlü, ya da daha büyük gruplarca aynı anda kullanılabilir olacak şekilde bir tür vaziyet-yerleşim planı senaryosuna göre gerçekleştirilmiştir. Her biri yaklaşık 4375 dolara mal olan sandalyelerin (Starck, 2023) en büyük özelliği olan kendi eksenindeki 360 derece dönüş kabiliyeti, kullanıcıya istediği yöne yüzünü dönebilme; yakın ve uzak çevresini, berisinde ya da uzağında oturan ya da dikileni izleyebilme; o kişi ya da kişilerle tanışma, sohbet etme imkânı vermektedir (Şekil 9).

Şekil 9. Philippe Starck, Paris La Villette Parkı sandalyeleri detay fotoğrafları (Starck, 2023)

İşler yolunda gitmezse kişi, sandalyesini başka yöne döndürebilir; bambaşka bir açıdan parka, başkalarına ve hatta kendine bakabilir. Sandalyeler; olay, devrim ve eyleme göre bedenle senkronize bir şekilde sonsuz konum alabilmektedir. Kullanıcıyı özneleştirilen tasarım, onun hemen yanındaki ile karşılaşmasına, ona bulaşmasına elvermekte; arabuluculuk hatta çöpçatanlık yapabilmektedir. Sandalyede oturan kişi hem yalnız hem de kalabalıktır. Yarışmanın en başından beri temasta olan Tschumi ve Starck'ın ortak tasarım yaklaşımı, böylelikle Parc de La Villette'e yüklenen anlamı ve misyonu tamamlar. Burada sözü edilen misyon; bütünden birime, yani parkın peyzaj alanından içinde bulunan konstrüksiyonlara ve en nihayetinde kent mobilyalarına kadar tüm elemanlarda ve elbette ki Starck'ın sandalyelerinde mekânı, mekânsallığı deneysel bir elverişliğe, öteki yönelimliliğe dayandırmaktır. La Villette Parkı'nın topoğrafyasında da amaçlandığı gibi bu sandalyelerde Starck, kullanıcıyı rastlantısal, şiirsel bir deneyselliğin içine bırakır. Yalnızlığı kıramayacak olsa bile en azından sorguladır. 360 derece dönüşler, üzerinde oturana sonsuz bakış açıları sunar. Hem kendine hem ötekine hem de parka, kente ve hayata yeniden bakabilmeyi öğütler ya da tavsiye eder. Kişinin kendisiyle, ötekiyle, çevresiyle 'arasını bulur' ya da bulmaya çalışır. Kişi, arzusu doğrultusunda açısını değiştirerek ötekini keşfedebilir. Ancak bunu yaparken yalnızlığını, biricikliğini muhafaza edebilir. Modern paradoks tam da aslında bunu içermektedir. Starck sandalyeleri, kişiyi bir yandan özgür bırakırken öte yandan nezaketli, barışçıl bir şekilde onu diğer sandalyede oturan ile tanıştırmayı, arasını yapmayı, iletişimi meşrulaştırmayı ve olumlamayı sağlar. Onu teşvik eder. İlişkiyi, diyalogu tetikler. Bunun yolunu açar. Sadece konforlu ve sabit bir şekilde oturma eyleminin gerçekleştirildiği bir 'elverişli' sandalye; kişiye onun yalnızlığını da

anlayarak başkasıyla tanışma imkanını (360 derece dönebilme kabiliyeti ile) tanır, üzerinde oturanın hayatına elverir, gününü değiştirmeye aday olur.

Starck, tasarladığı ve ürettiği tekil, birbirine yakınlıklı uzaklıklılı konumlandırılmış sandalyeleri ile kentliyi öteki yönelimli, bir zamanlar aktörü ve karar vericisi olduğu Rönesans kamusallığının içine bırakır. Bireycilik yerine kollektifliği tercih etmesini ister. Starck, tasarladığı oturma elemanları ile salt işlevselcilik ve akılcılık yerine spontan şiirselliği, kendine has mizah ile yorumlar. ‘Güllerin birbiriyle konuşmasını’ arzular. Arzunun arzusunu teşvik eder. Kişi yeniden mekânın aktrisine/aktörüne dönüşür. Sandalyeler üzerindeki devinimlerine göre yönlenir ve mekân böylelikle sonsuz şekilde çoğalır, değişir ve dönüşür. Sandalyeden kalkıp gidilse dahi kişi ya da kişilerin hâliyle dağınık şekilde bıraktığı sandalyelerin konumlarından orada nasıl bir senaryonun yaşanmış olduğu tahmin edilebilir. Kentsel ve mimari ölçekte söylenen elveren tasarım/arabulucu mekân sözü, mobilya ölçeğinde de üstelik daha yüksek bir sesle söylenmeye devam eder. Tasarım tanıştırabilir. Gündelik hayatın akışını değiştirebilir. Böylelikle, aslında Tschumi’nin üst ölçeklerde esas aldığı-başlattığı rastlantısallığın, başıboşluğun, arabuluculuğun ve deneyselliğin topoğrafyasında Starck, tasarladığı alüminyum sandalyelerde karşılaşma, bulaşma, karışma ve aktarımı mümkün kılmaya çabalayarak Tschumi’nin söylemini tamamlamış olur.

Dünyanın yirmi yedi farklı ülkesinde elli farklı projesi uygulanmış, 10.000’e yakın ürün tasarlamış hem bir mimar hem de tasarımcı olan Starck (Starck, 2023) için tasarım zaten huzur bozucu, şiirsel, kullanışlı, hümanist, ahlaklı, ekolojik, politik ve mizah dolu olmalıdır. Starck’a göre kristalize edilmiş hayatı mekânsallaştırmak için gerekli olan ilk şey; sevgi dolu, demokratik tasarımdan yana olmaktır. Tasarımcı hayatın duygusunu anlamış olmalı, aksiyon-reaksiyon ilişkisini bilmeli, yeni bir romantizm dürtüsüyle toplumun sosyal yapısını olumlu yönde değiştirmeye yardımcı olmalıdır (Starck, 2023). La Villette’in sandalyeleri, bu görüşü destekleyen karşı tasarımın son halkası; kamusal detay ölçeğinde bir tür çöpçatan, arabulucu mekânsallık yaklaşımı niteliğindedir.

6. Sonuç

“You’re my playground love. (Sen benim oyun alanı aşkımsın.)”

(Air, 2000).

Uygarlık tarihi boyunca mimarlık ve tasarım pratiğini kentler; sosyal, kültürel ve fiziksel koşullar; başat ihtiyaçlar; bütçe ya da makro-mikro ekonomi; politika ve ideolojiler belirlemiştir. Bu süreç içerisinde mimar ya da tasarımcı ‘iş alanı’, karşısındaki kurum ya da kişi ise ‘iş verene’ dönüşmüş; proje, uygulanan mekân, tasarım ve hatta onu kullanan birey ve toplum dahi iki taraf (işveren ve iş yapan) arasındaki sözleşmenin konusu veya bir parçasına evrilmiştir. Modern dönemle birlikte iyiden iyiye mekanikleşen, gerçek muhatabını yitiren ya da onu ikinci plana iten söz konusu süreç, toplumu ve elbette ki bireyi Nietzsche’nin (Sykes, 2013, s. 31) belirttiğinin tersi yönünde deneyimin başrol oyuncusu olmaktan ötelemiş, onu sözleşmenin anonim bilgisine dönüştürmüştür. Büyük ölçüde kapitalist iktidar ya da girişimci odakların ve anonim, ortalama kullanıcının asgari ihtiyaçları doğrultusunda

tasarlanan mekânlar; elverişli, estetik hacimler şeklinde belirginleşirler. Dolayısıyla bu türden bir kamusal mekân, en başta alıntılanmış olan Heidegger'in (2011, s. 99) ifadesinin tersine, tam anlamıyla canlı bir hacim ya da kişiler arası ilişki ve birikim yeri değil mutluluğun mimarisinin naif ve gereksiz bulunduğu, elverişli, donmuş, mükemmel, saf biçimden ibarettir çoğu zaman. Yapı bazında geliştirilen bu katılık; kente, kentsel boşluklara, peyzaj alanlarına ve hatta kent mobilyalarına farklı ölçeklerde yansır. Kapitalizmin ve iktidarların önceden belirlemiş oldukları kamusal alan, tanımlı ve meşru davranış setlerinden oluşan kurallı gündelik hayatın mekânsallaştığı ortama indirgenir.

Bu anlamda kamusal alan, kentliye duygularını takdim etmesini sağlayan, onu aktris/aktörleştiren bir teatrallik sunmak yerine katı ve tekrara dayalı acı oyun alanına; çoğunlukla ıssız, bir tür sürekli tedirginlik topoğrafyasına dönüşür. Burada arabulucu mekândan söz etmek güçtür. Mekân, her boyutta daha çok arada duran bir zar, üçüncü tekil şahıs gibidir. Elverişlidir, ancak elvermeye niyeti yoktur ya da bu konuda sınırlı bir anlayışı vardır. Modern mekân empati yapmaz. Baştan çıkarmaz. Duygusal değil bilişseldir. Hem sonsuzdur hem mesafeli. Kullanıcı ile devinmez ve davranmaz. Gündelik hayatın akışını içerir. Ancak bu akışı değiştirecek bir hamleden kaçınır. Zaten buna tenezzül etmek, böyle bir sorumluluk altına girmek çoğu zaman delilik anlamına gelir. Konuşmak ve konuşturmak için programlanmamıştır. Programa sadıktır. 'Olay çıkarmak' istemez. Olay çoktandır dışladığı aylakların, başıboşların, kıyıda duranların, yani 'öteki'nin meselesidir. Donmuş mükemmelliğin mekânsal tezahürü modern tasarım anlayışı, kentin meşgullerinin önceden tahmin edilmiş, kabul edilmiş norm ve makuliyetteki ihtiyaçlarının sözleşmesine tabidir. Böylelikle modern dünya hem kendini hem tasarımı hem de toplumu 'sözleşme'leştirir. Deneyim, eyleşmek, üleşmek, neşe ve ilgi geliştirmek, tanıştırmak, konuşmak ve konuşturmak, mutluluk büyütme, ortalama mekânın ya da tasarımın kılavuzunda ilk sırada yer almaz. Düş gücünün baştan sınırlandırıldığı homojen izotopyayı inşa etmek, teatral kamusal alanın heterotopyasını kurmaktan çok daha kolay, ekonomik ve pratik olandır. Modern birey, Harvey (2006, s. 162)'in de ifadesiyle çoktandır kendini evinde hissetmemektedir. Kentin kamusal koridorlarında hızla sirküle ederken neşesiz, mutsuz, içe dönük; iletişimini, ilgisini ve arzusunu yitirmiş ve suskundur (Şekil 10).

Şekil 10. Philippe Starck, Paris La Villette Parkı sandalyeleri detay fotoğrafları (Starck, 2023)

Tschumi'nin La Villette Parkı ve Starck'ın sandalyeleri, bir tür gerilla mimarlığı girişimi niyetiyle ötekini beriki üzerinden inşa etmeyi; insanı insanla, mekân ve tasarım üzerinden anlatmayı, baştan çıkarmayı yeğleyen; Schiller'in (Schiller'den aktaran Tschumi, 2000, s. 81) yukarıdaki ifadesiyle güllerin birbiriyle yeniden konuşmasını sağlayan arabulucu/elveren mekân fikrinin tezahürüdür. Bu deneysel tasarım yaklaşımı, kullanıcıyı özne(1)leştirilmeye, onun mutluluk arayışına yardımcı olmaya gayret eden, boş zamanı ve aylaklığı kutsayan bir tür eski dost kıvamındaki mekânının ve mobilyasının üretimini kendisine şiar edinmiştir. Tschumi'nin parkında insanın kendini verimli, olumlu, kaygıdan arınmış, sakin ve barışçıl hissetmesi hedeflenmiştir. Starck'ın sandalyelerine oturan Parisli; içkinlik yerine bir tür gizli aşkınlığa, hayatının öznesi olmaya, ötekiyle tanışmaya, konuşmaya, bozuşmaya, anı geliştirmeye, olay çıkarmaya, rastlantısallığa, doğallığa, yaratıcılığa, anlık katılımlara, neşeli bir partiye davet edildiğini fark edebilir.

Bugün gerçekten ihtiyaç duyulan mutluluğun canlı kamusalının ve mimarisinin oluşumu için barışçıl, olumlu, neşeli, iletişimsel, katılımcı odaklı, arabulucu mekânsal kurgunun gerekliliği açıktır. Donmuş mükemmel geometriye sadık, elverişlilik ve konforu ön planda tutan, önceden yazılmış ihtiyaç programına bağlı, sosyolojik ve psikolojik bağlamda hayatı eleştirmekten kaçınan, gündelik hayatın rastlantısallığını, olayı, ilişkisellik ve duygulanımı, özne olarak insanı dışlayan modern mimarlık, mutluluğun mekânsallığını inşa etmekten uzak kalmış ya da kalmayı tercih etmiştir. Oysaki 21. yüzyıl fiziksel ortamı interdisipliner ve entegre, çok boyutlu bir bakış açısının, katılımcılığın, dahası sürecin ta kendisidir. Günümüzün mekânı, farklı senaryolara ortam sağlamalı; değişime, dönüşüme açık, kullanıcı ile senkronize, hatta hem vücut olabilmelidir. Çağdaş anlamda mimari ortam, değişen şartlara uyum sağlayabilmeli; yeni şartlar üretebilmeli; kullanıcıyı fiziksel, kültürel, sosyal, psikolojik anlamda kavrayabilmelidir. Onun gündelik hayatına temas edebilmeli; hem elverişli hem de elver olabilmelidir. Berikini ötekiyle olumlu, barışçıl yöntemlerle tanıştırmalı; çoğaltmalı; Marksist söylemle arabulucu olabilmelidir. Ancak böylelikle mekân devingen bir olasılıklar coğrafyası, oluşlar topoğrafyasına evrilebilir.

La Villette Parkı ve Starck sandalyeleri bu anlamda tutarlı birim-bütün ilişkisini farklı ölçeklerde ortaya koyan başarılı bir örnektir. Park ve onun sandalyeleri, birbirinin tamamlayıcısı olarak arabulucu, spontan, yani bir anlamda çöpçatan mekân kurgusuna sadık kalmaya çabalamakta; yeni mekân anlayışının ipuçlarını müjdelemektedir. Kentsel, mimari ve endüstriyel ürün tasarımı ölçeğinde de bu kurgu proje alanına yansıtılmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak park ve sandalyeleri; yeniden canlanmış, Deleuzeyen, deneysel bir kamusalılığı, verimliliği, neşeyi, ilişkiselliği destekleyen, arabulucu/elverişli mekân arayışını vurgulamaktadır. Bu anlamda dönemi için devrimci bir kamusal girişim olarak nitelenebilecek La Villette Parkı ve Starck sandalyeleri için, bugüne tasarım referansı olarak kabul edilebilecek önemli bir heterotopya inşasıdır denilebilir.

Yazarın Katkı Oranı

Sıra	Adı soyadı	ORCID	Yaziya katkisi*
1	Ali Devrim IŞIKKAYA	0000-0003-4378-9913	1, 2, 3, 4, 5
*Katkı bölümüne ilgili açıklamanın karşılığına gelen rakam(lar) yazılmıştır.			
1. Çalışmanın tasarlanması 2. Verilerin toplanması 3. Verilerin analizi ve yorumu 4. Yazının yazılması 5. Kritik revizyon			

Çatışma Beyanı

Çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve/veya finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Air (2000). *The Virgin Suicide*. https://en.wikipedia.org/wiki/The_Virgin_Suicide.
- Avar, A. (2009). *Lefebvre'in üçlü -algılanan, tasarlanan, yaşanan mekân diyalektiği*. Dosya 17 Mimarlık ve Mekân Algısı içinde, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, s. 7-9.
- Buchanan, I. & Lambert, G. (2005). *Deleuze and space*. Edinburgh University Press. 43
- Calvino, I. (2004). *Görünmez kentler*. Yapı Kredi Yayınları. 38.
- De Botton, A. (2001). *Mutluluğun mimarisi*. Sel Yayıncılık. 52, 201.
- Debord, G. (2010). *Gösteri toplumu ve yorumlar*. Ayrıntı Yayınları. 66.
- Deleuze, G. & Bacon F. (2009). *Duyumsamanın mantığı*. Norgunk Yayıncılık.
- Deleuze, G. & Guattari F. (2008). *A thousand plateaus-volume 2 of capitalism and Schizophrenia*. Continuum Books.
- Dick, P. K. (2015). *Şizofreni ve değişimler kitabı*. Altıkkırbeş Yayınları. 28.
- Eisenman, P. (2008). *The diagram as a space of difference - The MAK exhibition: Excerpts from a text*. C. Jencks and K. Kropf (Eds.), *Theories and manifestoes of contemporary architecture*. John Wiley & Sons Ltd. 377.
- Habermas, J. (2005). *Kamusallığın yapısal dönüşümü*. İletişim Yayınları.
- Harvey, D. (2006). *Sosyal adalet ve şehir*. Metis Yayınları. 162.
- Heidegger, M. (2011). *Varlık ve zaman*. Agora Yayınevi. 99.

- Hegel, F. (1920). *The philosophy of fine art*. G. Bell and Sons Yayınevi. 16.
- Kolatan, Ş. (2000). *Tschumi ile konuşma*. Boyut Yayınları. 22, 28, 30, 48.
- Koolhaas, R. (1994). *The city: Construction, re-construction, de-construction. Risiko Stadt*. Berlin: Junius Verlag Yayınevi. 94.
- Lefebvre, H. (2013). *Kentsel devrim*. Sel Yayınları. 18, 31.
- Lynch, K. (2010). *Kent imgesi*. İş Bankası Kültür Yayınları. 40.
- Marx, K. (2011). *Kapital, kapitalist üretimin eleştirel bir tahlili cilt II*. Sol Yayınları. 80, 110.
- Öztürk, M. (2005). *Sine - Masal kentler: Modernitenin iki kahramanı kent ve sinema üzerine bir inceleme*. Doğu Kitabevi. 47, 52, 15.
- Polonsky, C. & Nogent, B. (2023). *History and heritage*. La Villette. <https://lavillette.com>.
- Ruskin, J. (1849). *The seven lamps of architecture*. Smith, Elder and Co. Publishing. 126.
- Sennett, R. (1996). *Kamusal insanın çöküşü*. Ayrıntı Yayınları. 139, 144, 90.
- Starck, P. (2023). *La Villette chairs*. Starck. <https://www.starck.com/>.
- Sykes, A. K. (2013). *Yeni bir gündem inşa etmek: Mimarlık kuramı 1993-2009*. Küre Yayınları. 31.
- Tschumi, B. (1996). *Architecture and disjunction*. MIT Press. 194, 3, 74, 76. 42.
- Tschumi, B. (2000). *Event cities 2*. MIT Press. 81, 84, 33, 57, 60.
- Tschumi, B. (2018). *Mimarlık ve kopma*. Janus Yayıncılık. 224, 232, 30, 33, 15, 29, 252.
- Urry, J. (1999). *Mekânları tüketmek*. Ayrıntı Yayınları. 101.